Rok I. Żydowska Gazeta Robotnicza. Organ partyi socyalno-demokratycznej. 28 .№

די אדרעסע פון דער רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
Jüdische Arbeiter Zeitung
Kraków,
Sławkowska 29.
טעלעפאן נומער 624
איינצעלנע נומער 8 העל.

יודישע
ארבייטער=צייטונג
ארגאן פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי.
ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס־פרייז:
יעהרליך: 4. קראנען.
האלביעהרליך: 2. קראנען.
פיערטעליעהרליך: 1. קראנע.

פרייז פון אנאנסען:
פיר יעדער שורה פעטיט ארער איהר פלאטץ 10 העללער.

Kraków, piątek 13 października 1905. נומר 28. קראקוי, 13 אקטאבער 1905.

געגאסען, קלויבט אויפ׳ן פרעספאנד!

די ענגליש־יאפאנישע קאנווענציע.

II.

ענגלאנד איז געווען די ערשטע, וועלכע האט ענטדעקט די ריעזינע מאכט וואס שטעקט אין יאפאן. זי האט די מאכט גלייך אויסגעניצט פאר זיך. דער ערשטער אבמאך צווישען ענגלאנד און יאפאן האט געגעבען ענגלאנד די מעגליכקייט פון איינזייט אויספראבירען די כחות פון יאפאן, פון דער צווייטער — אבשוואכען רוסלאנד. אויב ביי א מחלוקות צווישען צוויי פערזאן געניסט שטענדיג דער דריטער, איז אין דער רוסיש־יאפאנישע מלחמה ענגלאנד געווען דער דריטער. נאך דער מלחמה פון ענגלאנד און דרום אפריקא איז דער צויבער פון דער ענגלישער מאכט אביסעל דונקעל געווארען. עס איז ענטדעקט געווארען איהר שוואכע זייט: איהר מיליטערישע שוואכקייט אויף דער יבשה. די רוסישע רעגירונג האט עס גלייך אויסגענוצט און האט זיך גענומען ריקען אהן צערמאניעס קיין אינדיען. די ענגלישע קאלאניעס אין אינדיען זענען נאך קיינמאל ניט געווען אין אזא געפאהר ווי אין די לעצטע פינף יאהר. אהן א מלחמה האט מען זיך שוין ניט געקענט בעגעהן; מיט גוטענס האט מען געוואוסט, וועט די רוסישע רעגירונג ניט אבטרעטען. די ענגלישע רעגירונג האט דעריבער אנגעשטרענגט איהר גאנצע דיפלאמאטישע פלינקייט, די רוסישע רעגירונג זאל אבגעשוואכט ווערען, נור ניט פון ענגלאנד. דערצו האט געזאלט דיענען יאפאן. און דער געניאלער פלאן איז איהר געלונגען. דער רוסישער רעגירונג איז ווייניג געווען די אגרעסיווע פאליטיק, וואס זי האט געפיהרט אין די הינטער־קאווקאזישע געגענדען. זי האט זיך גענומען אויסציהען אין ווייטען מזרח, ווילענדיג, פיעלייכט אין דעם זעלבען ציעל, בעסער אנ׳עצה צו געבען ענגלאנד, בעהערשען דעם גאנצען ברעג פון שטילען אקעאן. פאר דער לעצטער מלחמה האט די רוסישע רעגירונג פון קיין אנדער מלחמה ניט געקלערט ווי פון א מלחמה מיט ענגלאנד. די מלחמה איז זאגאר אין רוסלאנד געווען זעהר פאפוליער און איז גערעכענט געווען אלס א געשיכטליכע נויטווענדיגקייט. צו א קריעג איז ווירקליך געקומען, אום דאס זעלבע ציעל, אום די הערשונג אין אזיען, נור ניט מיט ענגלאנד. די רוסישע מאכט איז צערשמעטערט געווארען; זי האט אלעס פערשפיעלט. ענגלאנד האט אלעס געוואונען, ניט ליידענדיג דערביי גאר ניט, ניט טראגענדיג דערביי קיין הוצאות.

דאס איז געווען דער רעזולטאט פאר ענגלאנד פון דעם לעטצטען קריעג. נור ווען עס וואלט דערביי געבליבען, וואלט דער זיעג ניט געווען קיין דויערנדער. ווען די רוסישע דיפלאמאטען וואלטען געווען אביסעל ווייניגער אומגעלומפערט, ווען זיי וואלטען אביסעל פריהער דערפיהרט צו א שלום, וואלט דאן גאנץ לייכט געקענט קומען צו אנ׳אבמאך צווישען רוסלאנד און יאפאן (די יאפאנישע פרעסע האט נאך מיט א קורצען צייט צוריק עס געהאלטען פיר מעגליך). רוסלאנד וואלט געקענט אנווענדען אלע איהרע קרעפטען געגען ענגלאנד אויף דער יבשה. אויפ׳ן ים וואלט זי סיי ווי סיי א לאנגע צייט ניט געהאט וואס אנציווערען. נור ענגלאנד איז אייך דאס מאל פערלאפען אין וועג די רוסישע דיפלאמאטען, געמאכט צו נאר נישט זייערע פלענער און געמאכט זיי צום נאר. איידער די מלחמה האט זיך רעכט געענדיגט, האט שוין די ענגלישע רעגירונג געשלאסען א קאנווענציע מיט יאפאן, וועלכער בינדעט רוסלאנד די הענד און די פיס אין מזרח אזיען אויף צעהן יאהר. און דאס איז אין קאלאניאל פאליטיק זעהר א גרויסע צייט. דער אבמאך פערזיכערט ענגלאנד און יאפאן די הערשונג אין אזיען און ניט זיי די מעגליכקייט צו טהון דאס וואס זיי האלטען פאר נויטהיג. געגען דעם איז קיין עצה נישא. ווייל קעמפפען גלייכצייטיג מיט ענגלאנד און יאפאן איז פאר רוסלאנד, ווען זי זאל אפילו קומען צוריק צו זיך, אונמעגליך. וואס פאר א קאנסעקווענצען עס וועלען דערפון ארויס קומען פאר רוסלאנד וועלען מיר ארומרעדען אנ׳אנדערטס מאל.

די קאנווענציע האט אבער א צווייטע זייט, ניט קיין ווייניגער וויכטיגע. זי ווענדעט זיך ניט נור געגען רוסלאנד: זי ווענדעט זיך ניט ווייניגער געגען דייטשלאנד.

צווישען ענגלאנד און דייטשלאנד הערשט א קאנפליקט. די צייטען, ווען ענגלאנד האט געהערשט איבער אלע ימים און — וואס איז דערפון ארויס געדרונגען — אויף אלע וועלט־מערק, איז פערביי. איצט טרעפט זיך די ענגלישע פלאטע אויפ׳ן ים מיט פיעל אנדערע פלאטען און אויף די וועלט־מערק מיט פיעל קאנקורענטען. איינער פון די געפעהרליכסטע קאנקורענטען פאר ענגלאנד אויף די וועלט־מערק איז געווארען דייטשלאנד. די פארטשריטען וואס דייטשלאנד׳ס אינדוסטריע מאכט די לעצטע יאהר זענען אזוינע ריעזיגע, אז זיי שרעקען ניט אומזיסט די ענגלישע בורזשואזיע. און גלייך מיט דער האנדעלס פלאטע וואקסט די קריעגס פלאטע פון דייטשלאנד. אין ענגלאנד רעכענט מען זיך שוין לאנג מיט דער מעגליכקייט, אז פריהער צו שפעטער מוז קומען צו א צוזאמענשטויס צווישען ענגלאנד און דייטשלאנד. דייטשלאנד איז נאך איצט אויפ׳ן ים פיעל שוואכער פאר ענגלאנד; זי מאכט אבער גרויסע הכנות. אין דעם אינטערעס פון דער ענגלישער בורזשואזיע איז געווען דעריבער צו צואיילען זיך און ניט ווארטען ביז די דייטשע פלאטע וועט ווערען אונזיעגבאר. אין וועג איז אבער געשטאנען רוסלאנד. ענגלאנד האט געוואוסט גאנץ גוט, אז ווי נור זי וועט אנפאנגען א גרויסען קריעג מיט דייטשלאנד וועט רוסלאנד זיך ארוק טהון קיין אינדיען. מיט ביידען מלחמה האלטען איז זי ניט געווען ביכולת און אזוי קען עס זיין יצא שכרו בהפסדו, זי קען מעהר פערלירען ווי געווינען. איצט אבער ווען די רוסישע רעגירונג איז אין אזיען געלעהמט, האט דייטשלאנד געגען ענגלאנד קיין פערבאנדעטען ניט. מען האט דעריבער גענומען איצט ערנסט רעדען וועגען א ענגליש־דייטשען קריעג. אויף די געפאהר האט אנגעוויזען אויך גענ. בעבעל אין זיין ערעפענונגס רעדע אין יענא. די אומגעלומפערטע פאליטיק פון דעם פרייסישען קעניג אין דער מאראקא פראגע האט אויפגערייצט געגען דייטשלאנד נאך מעהר פראנקרייך און האט געבראכט דערצו, אז פראנקרייך האט זיך דערנעהנטערט צו ענגלאנד. מיר שטעהען דעריבער פאר גרויסע פאסירונגען, פיעלייכט נאך גרעסערע ווי די וואס מיר האבען נאר וואס איבערגעלעבט.

Proszę zawsze żądać **Wyrobu krajowego!**

Munka oszczędzające, jędrne mydło

z „nosorożcem" lub „kosą"

z Pierwszej Galicyjskiej Parowej Fabryki **mydła i świec**

Szymona Munka w Żywcu

(Założonej w roku 1846) Próbki i cenniki darmo.

Wydawnictwa Spółki nakładowej „Książka".

***Blos Wilhelm.** Rewolucya Francuska. Z 2 rycinami. Dwa tomy. (Na cienkim papierze 2 tomy w jednym). Cena 12 koron.

***Feldman W.** O Rosyi. Cena 1 korona.

***Informator.** Stronnictwa polityczne w Królestwie Polskiem Cena 2 korony.

Kalthoff Albert. Światopogląd religijny. (Treść: Przedmowa. Wstęp. — Nieskończoność świata. — Zachowanie siły. — Teorya rozwoju. — Pochodzenie wiary w Boga. — Treść wiary w Boga. — Modlitwa. — Stary i nowy człowiek. — Wiara i wiedza — Wiara i jednostka — Wiara i życie. — Prawo dziedziczności. — Prawo przystosowania. — Idealizm. — Ideał i życie. — Ideał jednostki. — Ideał społeczny. — Ideał religijny. — Wspólnota religijna. — Kult religijny. — Biblia. — Nauka religii. — Religijne wychowanie młodzieży. — Symbole religijne. — Religia a klechy. — Rzut oka wstecz). Cena 3 korony 20 halerzy.

***Kasprowicz Jan.** Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Cena 3 korony w oprawie.

***Mańkowski Mieczysław.** U stóp szubienicy. Urywek ze wspomnień więziennych „proletaryatczyka". Cena 60 halerzy.

***Marks-Engels-Liebknecht.** Odbudowanie Polski. (Zbiór artykułów o kwestyi polskiej.) Cena 2 korony.

***Narkiewicz-Jodko i Szymon Dykszta jn.** Polski Socyalizm Utopijny na emigracyi. (Dwie rozprawy). Cena 1 kor. 20 hal.

Orkan Władysław. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy. (Zbiór nowel). Cena 2 korony.

Orkan Władysław. Ofiara. Fragment w 3 aktach z 1846 r. Cena 1 korona 50 halerzy.

Orkan Władysław. Wina i Kara. Tragedya w 3-ech aktach. Cena 2 kor.

***Płochocki Leon.** Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek do sprawy polskiej. (Treść: Przedmowa. — 1881 — 1903. Rosyjskie stronnictwa polityczne w przededniu wojny — Stronnictwa rosyjskie wobec sprawy polskiej. Dodatki). Cena 3 korony.

***Stepniak S.** Losy nihilisty. Romans. Z przedmową Jerzego Brandesa. Cena 6 koron.

Verhaeren E. Jutrznie. Dramat społeczny. Przekład Maryi Markowskiej. Cena 2 korony.

* * *

***Gierszyński Henryk dr.** Emigracya i Skarb narodowy. Cena 20 halerzy.

***Luśnia Michał.** Jak się narody rządzą? (Wydawnictwo Zwią[illegible] Postępowej Młodzieży Polskiej z funduszu imienia [illegible]kowskiego). Cena 60 halerzy.

***Ple[illegible]w.** Anarchyzm i socyalizm. Cena 2 koron 60 hal.

***Roc[illegible] Związku Postępowej Młodzieży Polskiej.** Rocznik I. 1905. Cena 1 korona.

Rops F. Porządek panuje w Warszawie. (Wspaniała heliograwura). Cena 7 koron 50 halerzy.

***Zmowa powszechna przeciw rządowi.** (Wydawnictwo Ludowego Koła Oświaty). Cena 30 hal.

Wydawnictwa, oznaczone gwiazdką (*) nabywać można również na specyalnym cienkim papierze).

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pod prasą i wkrótce wyjdą.

Jaeckh G. Historya Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników.

Promus C. Powstanie chrześciaństwa.

Wasilewski Leon. Rządy konstytucyjne w Zachodnie Europie i Ameryce.

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

!!

די ריינסטע

גווראנטירטע

פפלאנצונגס

פוטער

פארטרעט פאלשטענדיג
דאס נאטירליכע פוטער.

נויטהיג אין יעדער יודישער
קעך צום קאכען, פרעגלען
און באקען.

און דער פאבריק פון יאנ. וינגער אין ביערסק (עסט׳ ינישע שלעזיען).

דער גען. פערטרעטער פיר גאליציען און בוקאווינא:

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do **Ameryki!**

jakoteż do innych zamorskich krajów przeprawia najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg

Ferdinandstr. 15.

☞ Nim kto szyfkartę kupi, niech porówna moje ceny z cenami agentów okrętowych.

Skład Piwa Karwinskiego

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wyśmienite piwa

jako specyalność

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

jako specyalność

Wysyłka do domu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwińskiego

Wydawca odpowiedzialny redaktor Ignacy Gross.

Z drukarni Józefa Fischera w Krakowie.

טהיילבעלאך אין די לופט זענען פיצעגאָנטיקע הוילע בלעזעלאך, און דאָס ניט די בלויע קאָליר.

די וויסענשאַפט אָבער ווייס היינט, אַז די וואַסער טיילכעלעך אין די לופט זיינען טראָפּענדלאַך און ניט בלעזעלעך.

דער אינטערעסאַנטסטער איינפאַל איז געווען די מיינונג פון דעם בעריהמטען מאַטהעמאַטיקער אוילער, וועלכער האָט געזאָגט גאָר פשוט, אַז די לופט אַליין איז בלוי, אַזוי גוט ווי מילך איז ווייס און ווי מאַנכע וואַסערען זיינען געל. נאָר זאָל מען פון אַ געלבליכען טייך ארויסשעפּען גאָר אַביסעל וואַסער, וועט עס דאָך ניט זיין געל. ווען פאַר אונזער אויג איז פאַראַן אַ גאַנצע סך פון די וואַסער, זעהען מיר ערשט די געלקייט.

אָדער נעהמט גלאָז: ווען איהר קוקט דורך אַ דינע שטיקעל גלאָז, זעהט עס אויס ווי עס וואָלט קיין שום קאָליר ניט געהאַט. קוקט אָבער אַריין אין די גראָבקייט פון די גלאָז, זעהט עס אויס גרין. דאָס ציינט אַז דאָס וואַסער איז טאַקי אַליין געל און דאָס גלאָז איז טאַקע אַליין גרין, נאָר וואו די ליכטינקייט געהט דורך קליינע טהיילען פון זיי, ווערט די ליכטינקייט ניט געפאַרבט פון זייער פאַרב, נאָר זי בלייבט פאַרבלאָז, ווי זי איז אין דער ליידינקייט. וואו אָבער די ליכטינקייט געהט דורך אַ דיקע שיכט פון די וואַסער און פון דעם גלאָז, ברענגט זי שוין מיט אין אויג אַריין זייער קאָליר. נו, האָט דיזער פאָרשער געמיינט, איז פונקט אַזוי אויך מיט די לופט: זי איז אַליין בלוי, נאָר וואו די פאַרבלאָזע ליכטינקייט געהט דורך בלויז דורך אַ ביסעל לופט, נעהמט די ליכטינקייט נאָך ניט אובער איהר בלויקייט. וואו די ליכטינקייט געהט דורך אַ גאַנץ דיקע שיכט לופט, מאַכט זי ערשט אונזער אויג פיהלען איהר בלויקייט. דעריבער זעהען מיר ערשט בלויקייט ווייט אַוועק אין דער לופט.

אַן איינפאַל איז דאָס אַ גוטער. אָבער היינט ווייסט מען, אַז דאָס איז ניט ריכטיג. דען מען זעהט, אַז דאָ איז ניט ריכטיג. דען מען זעהט, אַז עס איז גאָר פונקט פערקעהרט: וואָס העכער מען קומט אַרויף אויף בערג, אָדער אויף אַ לופט־באַלאָן, זעהט מען אַלץ אַ טיעפערע בלויקייט איבער זיך. און אויבען איז דאָך גראַדע די לופט דיננער, וואָס העכער אַלץ דיננער, האָט דאָך נאָך אוילער'ס מיינונג געדאַרפט די בלויקייט זיין וואָס העכער אַלץ שוואַכער. פאַר וואָס'זשע איז גאָר פערקעהרט?

היינט אָבער איז אָנגענומען, אַלס פאָרלויפיג דער לעצטער געדאַנק פון דער וויסענשאַפט, אַז די בלויקייט איז די פאַרב פון געוויסע שטאָפען, מיט וועלכע די לופט איז געוועהנליך דורכגענומען. וואָס דינער דיזע שטאָפען, אַלץ טיעפער די בלויקייט. וואָס געדיכטער זיי זענען, אַלץ ווייסלעכער ווערט די בלויקייט. די שטאָפען לאָזען זיך אראָפּ דורך זייער שווערקייט. וואָס העכער אין די לופט, אַלץ שיטערער זענען זיי. וואָס נידערינער, אַלץ געדיכטער. דעריבער איז דער „הימעל" אויבען טיעף בלוי און וואָס ניעדערינער אַלץ ווייסליכער.

דערצו מעג מען אויך צורעכנען, וואָס דער פאָרשער דאָבראָזואָלסקי האָט בעוויעזען, אַז אונזער אויג איז גאַנץ בעזונדערס עמפּפינדליך צו בלויע ליכט.

דאָס לעצטע וואָרט איז אין דער פראַגע אויך נאָך ניט געזאָגט. מען וועט נאָך פאָרשען און ענטדעקען וויכטיגע נייעס'ן. אָבער זיכער איז, אַז דער אמת, אפילו ווענן דעם הימעל אַליין קומט ניט פון הימעל, נאָר פון די פאָרשונג אויף דער ערד. און זיכער איז אויך יערע־פאַלס, אַז דער „הימעל" ווי מיר זעהען איהם, איז אַזוי ראַיעל, אַזוי ווי אַ שטייגער דער מענש וואָס „מיר זעהען דאָך מיט אונזערע אייגענע אויגען" — אין שפּיגעל.

ב. פייגענבוים. („פאָרווערטס").

פון פראווינץ.

די שניידער בעוועגונג אין קאלאמעא.

די גרויסע בעוועגונג פון אלע פאַכאָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע עס איז דאָ אין קאָלאָמעא זייט דעם זומער, האט אויך פערגלאַסט די היעזיגע שניידער־געהילפען און געהילפינען פון זייער שלאָף זיך צו ערוואַכען, און פלייסיגער פאַר די אָרגאַניזאַציאָן צו אַגיטירען. אם 3 דיעזעס מ. איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אַ גרויסע פערטרויליכע פערזאַמלונג. פאָרזיטצענדער איז געווען גענ. האָכמאַן, רעפערירט האָט גענ. עהרמאַן. ער האָט ערקלעהרט אין זיין רעפעראַט זעהר אויספיהרליך די נוטצען און די בעדייטונג פון דער אָרגאַניזאַציאָן. דער רעפעראַט האָט זעהר איין גרויסען רושם געמאַכט, פיעל אַרבייטער און אַרבייטערינען זענען זאָפאָרט צו דער אָרגאַניזאַציאָן ביינעטרעטען. שבת נאַכמיטאַג האָט שטאַטגעפינדען צום צווייטען מאָל אַ גרויסע פערזאַמלונג; דער זאַאל איז געווען פול, עס האָט כמעט קיין איינציגער שניידער־אַרבייטער אָדער אַרבייטערין נישט געפעהלט. גענ. האָכמאַן ערעפנעט די פערזאַמלונג. רעפערירט האָט גענ. עהרעמאַן איבער די לאַגע פון די אַרבייטער און בע־

עס האָבען זיך געלאזט הערען שריט און אַ געקלאַנג פון געוועהר, דאָס זענען געקומען זשאנדאַרען מיט אַ קאנוואי נאָך אונז.

מיר זענען אַלע גרייט געוועזען און באַלד אָרום געריגגעלט פון זעלנער זענען מיר ארויס פון הויף פון X פאַוויליאָן, פערקירעוועגדיג זיך צו דער גרויסע געביידע, וואו עס איז געווען איינגעריכטעט דער געריכטס־זאַאל.

אַ גאַנצען מאַנאַט זענען מיר אומשטאַנד געוועזען זיך צו געוואוינען צו דעם אנבליק פון די קאָזאַקען אויף די פערד מיט פיקעס, וואָס האָבען אָרום געריגעלט די פינסטערע געביידע, צו די פערדס און פוס־פאַטרול, צו דעם וועג, וואָס אונזערע פיס האָבען אין דעם שנעע אויסגעטראַטען... מיר זענען צו געוואוינט געוואָרען צו די גאַנצע פראַכט מיט וועלכע די זשאַנדאַרען האָבען אונז אָרום גערינגעלט.

דאָך דער היינטיגער גאַנג אונזערער איז נישט געווען גלייך צו די פאָריגע. היינט איז עפּעס געווען אויסער געוועהנליכעס און אונזער קאנוואי, וואָס האָט איבער געשווינען איז היינט נאָך שווייגענדער געוועזען. מען האָט געפיהלט עפּעס אונגעוועהנליכעס, אונרוהיגעס, דער אבשטאַנד צווישען יערען געפאַנגענעם און זיין קאָנוואָי איז געווען גלייכער ווי אלע מאָל, די זשאַנדאַרען זענען געווען העפליכער, אָבער גלייכצייטיג פאָרזיכטיגער.

עפּעס יום־טוב'דיגער איז געגאַנגען אונזער פראָצעסיע און אין די שטילקייט אין די מיטער־נאַכטיגע איינזאַמקייט האָט זיך בלויז געהערט אַ סקריפּ פון אינזערע טריט איבער דעם שנעע.

צום פאָרלעזען אונזער אורטהייל האָט מען אונז צוטהיילט אין דריי גרופּען, איך בין געווען אין דער צווייטער.

ווען מען האָט אונז אַריין געפיהרט אין זאַאל, זענען די ריכטער געזעסען מיט אָראָבגעלאָזענע אויגען, ווי מענשען וועלכע זענען בעגאַנגען אַ פערברעכען.

מען האָט אָנגעהויבען צו לעזען דעם אורטהייל, מען האָט אויסגערופען יעדענס נאָמען און מודיע געווען, אַז דאָס געריכט האָט אונז ערקלעהרט פאַר שולדיג ווע:ען איבערטרעטען דעם § 249 און פערורטהיילט אַלעמען צו טוידטעס־שטראָף.

מיר זענען רוהיג געשטאַנען.

ענדליך, מיינענדיג, אַז אַלעס האָט זיך שוין געענדיגט, האָבען מיר זיך גערירט פון אָרט, ווילענדיג אַרויס געהען פון זאַאל.

דורך די צייט פון אַ לאַנגע אונטערברעכונג האָט זיך דאָס לעזען אויפ'ס ניי אָנגעהויבען. מיר האָבען זיך דערוואוסט, אַז די טוידט־שטראָפע איז אומגעביטען געוואָרען אויף קאַטאָרגע.

מיר האָבען פערשטאַנען, אַז די אונטערברעכונג איז אַבזיכטליך געמאַכט געוואָרען דורך די ריכטער, אום צו זעהען וואָס פאַר אַן'איינדרוק עס וועט אויף אונז מאַכען דער טוידטעס אורטהייל.

פון געריכטסזאַאל האָט מען אונז אַריין געפיהרט אין אַ צימער, וואו מיר האָבען געטראָפען נאָך חברים פון די ערשטע גרופּע. מיר האָבען זיך ערקונדיגט פון זיי, אַז אויף טוידט זענען פערורטהיילט געוואָרען: באָרראָווסקי, אססאָווקי, פּיעטרושינסקי, קוניצקי, שמאוס און לוריע.

ווען מיר זענען אָרויס פון געריכט, זענען אונזערע געדאַנקען נאָר געווען ווענען די זעקס חברים, וואָס זענען פערורטהיילט געוואָרען אויף הינריכטונג.

עס האָט אונז ערגריפען צווישען זיי עפּיס אַ געפיהל פון שאַנדע אָדער שולד, אַז מיר טהיילען נישט מיט זייער שיקזאַל, זייערע ליידען; דער געדאַנק ווענען אונזער קאַטאָרגע איז אונז נאָר נישט געקומען אין קאָפּ אַריין.

ביים אַריינגאַנג אויפ'ן הויף פון אונזער פאַוויליאָן האָט אונז אַ קלאַנג געגעבען אין אונגעוועהנליכע ערשיינונג; פון די פינסטערע נאַכט האָבען פינקעלדיג געשיינט די בעלויכטעטע פענסטער און אויף די שייבען האָט מען בעמערקט די פיגורען פון אונזערע חברים, וועלכע זענען געזעסען אונטער שליעדסטווע (אונטערזוכונג) אין זיי האָבען געוואַרט אויף אונזער צוריק קעהרען.

איינער פון זיי האָט געפ־ענט: „יוער? וואָס פאַר אַ אורטהייל?"

איך האָב געענטפערט הויך.

וועגן „הימעל“ זאכען.

דער „הימעל“ איז ניט אַלע מאהל בלוי. דער רויטער הימעל פֿאַר נאַכט איז יעדען בעקאַנט. „דאָרט ברענט מען די רשעים“. פֿלעגט מען אונז וויסענשאַפֿטליך עַרקלעהרען, ווען מיר זענען געוועזען קינדער (דער גוי-אישער גיהנם איז אונטער דער ערד, דער יודישער אין הימעל).

נאָך דעם אויסברוך פֿון אַ וואולקאַן זעהט מען אָפֿט אין די געגענד אַרום אַ לאַנגע צייט יעדע נאַכט אַ פֿייערינען הימעל.

נאָך דעם אויסברוך פֿון דעם באַרג פעלעע פֿלעגט יעדען פֿריה־מאָרגען אויף הונדערט מיילען אַרום ערשיינען אַ הימעל אין וואונדערליכע פֿאַרבען.

אין געגענדען, וואו אין געוויסע צייטען פֿון יאהר איז זעהר טרוקען און וואו עס איז ניט ווייט פֿון אַ זאַמדיגע וויסטעניש, איז אין די טרוקענע צייט אַ ווייסלעכער הימעל.

אַזוי איז עס בעזאָנדערס אין אינדיען, נאָהענט צו די מדבר זאַהאַראַ.

דיעזע אַלע געפֿאַרבטע „הימלען“ זעהען זיך ניט דורך קיין וואָלקענס איפ'ן הימעל. ניין, מען זעהט דערביי גאָר קיין וואָלקענס ניט. דער „הימעל“ גופא ערשיינט אין די אַלע קאָליערען.

פֿון דעם אַלעם איז דייטליך, אַז דיי קאָליער, וואס מיר זעהען אויסגעשפּרייט ווי אַ ליילעך איבער אונזער'ע קעפּ, קומט פֿון די שטאָפֿען מיט וועלכע די לופֿט איז דורכגענומען.

פונקט ווי ווען די לופט איז, נאָך אַ רעגען, דורכגענומען מיט וואַססער־שטאָפֿען, ערשיינען אַלערליי קאָליערען, — דער רעגען־בויגען, — אַזוי ערשיינען פֿערשיעדענע איינציגע קאָליערען, לויט נאָך די פֿערשיעדענע אַנדערע שטאָפֿען מיט וועלכע די לופֿט איז דורכגענומען.

נאך אַ וואולקאַן אויסברוך איז די לופֿט דורכגענומען מיט די שטאָפֿען וואס האבען אויסגעשאסען פֿון די בערג. ניט דאס דעם הימעל אַ געוויסע פֿאַרבונג.

אין אינדיען, אין די טרוקענע צייט, איז די לופֿט דורכגענומען מיט אין אַנדערען סאָרט שטאָפֿען, מיט די שטויב פֿון די זאַמד פֿון די מדבריות, האָט דער הימעל דאָרטען אַנדערע קאָלירען.

פֿון דעם אַליין קען מען זיך שוין אויך פֿאָרשטעלען, אַז דאס וואס אין געוועהנליכע צייטען זעהען מיר איבער אונזערע קעפּ אויסגעשפּרייט אַ בלויע קאָליער איז ווייל אין דעם שטאָף, מיט וועלכען די לופֿט איז דורכגענומען געוועהנליך, קריגט די ליכטיגקייט אַ בלויע קאָליער.

דאס איז היינט די נייסטע און ריכטיגסטע מיינונג פֿון דער וויסענשאַפֿט. —

אַז דאָס בלויע איז ניט קיין אויסגעשפּרייטער ממשות'דיגער דאַך, קיין „הימעל“, נאָר אַ קאָליער אין די לופֿט, אַן'איינדרוק אויף אונזער אויג — דאָס האָבען פֿערשטענדיגע דענקער שוין לאַנג פֿערשטאַנען, אַפֿילו איידער עס איז געוועזען אנגעקליעבען אַ וויסענשאַפֿטליכער אוצר מיט נאַטור־פֿאַקטען, וועלכע עַרקלעהרען אַזעלכע זאַכען מיט מעהר אָדער וועניגער זיכערהייט. איידער דאָס איז געוועזען, פֿלעגען פֿערשטענדיגע מענשען טרעפֿען בויך־סברות. אָבער אַזוי פֿיעל זענען זיי געוועזען זיכער, אַז דאָס וואָס עס האָט זיך נאַטירליך געמוזט דאַכטען דעם מענשען ווען ער האָט נאָך ניט געהאַט מעהר קענטנים פֿון אַ קינד, איז געוויס קינדעריש.

נאָך מיט 450 יאָהר צוריק האָט דער מערקווירדיגער אַלל־זייטיגער טאַלאַנט (דער גרויסער מאַהלער, שניצער, ארכיטעקט און פֿיזיקער) לעאָנאַרדאַ דע ווינטשי געזאָגט, אַז ער רעכענט, דאָס ליכטיגקייט אין פֿ־אַנט פֿון אַ פֿינסטערניש זעהט אויס בלוי. און וואָס שטאַרקער עס איז דער אונטערשיעד צווישען די ליכטיגקייט און די פֿינסטערניש, אַלץ שטאַרקער בלוי זעהט עס אויס. און אַזוי ווי די אונענדליכע פוסטקייט איז פֿינסטער און אין פֿראַנט פֿון די שרעקליכע טיעפע פֿינסטערניש אָהן אַן'ענד איז די שטאַרקע ליכטיגקייט פֿון די זונן, דעריבער זעהט עס אויס צווישען זיי בלוי.

נאָך דיעזע מיינונג, אַלזאָ, איז די בלויקייט ניט די פֿאַרב פֿון עפּיס אַ שטאָף, נאָר אַ זאַך וואָס דאַכט זיך נאר אונזער אויג. אין וויסענשאַפֿטליכען לשון הייסט דאָס, עס איז ניט אָביעקטיוו (אין די זאַך וואָס מיר בעטראַכטען), נאָר סוביעקטיוו (עס ליעגט אין דעם בעטראַכטער אַליין).

אַזוי זענען געוועזען אַ סך פֿאָרשער וואָס האָבען אַלץ געמיינט אַז די בלויקייט, וואָס זעהט אויס ווי אַ הימעל, איז עטוואָס סוביעקטיוועס און זיי האָבען דאָס ערקלעהרט אויף פֿערשיעדענע אַרטען.

דער ערשטער איז געוועזען ניוטאָן, וועלכער האָט געזאָגט, אַז דער הימעל קאָליר אין דער לופֿטען איז אָביעקטיוו. דאָס הייסט עס איז טאַקע דאָ עפּיס. וואָס האָט די קאָליר. ער האָט געזאָגט, אַז דאָס בלישטשען אַזוי די וואַסער־טהיילכעלאַך וואָס שוועבען אַרום אין דער לופֿט.

נאָך איהם איז געוועזען קלאַוזיוס, וועלכער האָט געמיינט, אַז די וואַסער

פֿעליעטאָן.

מיעטשיסלאוו מאנקאוסקי.

אונטער די תְּלִיָה.

(זכרונות פֿון געפֿענגנים.)

פֿון 18 אויפֿ'ן 19 דעצעמבער 1885 יאהר שפּעט נאָך האַלבע נאַכט האָבען מיר ערוואַרטעט אין די צעלען פֿון X פּאַוויליאָן די ווילע. ווען מען וועט אונז פֿיהרען צום געריכט, (סאָנד) אום אונז צו פֿערקינדיגען אונזער אורטהייל.

דער שלאָף האָט אונז נישט געלעהמט די אויגען.

חאָטש אומזיסט זענען געוועזען אַלע בעטראַכטונגען אויף דער טהעמא, וואָס פֿאַר אַ אורטהיילען עס וועלען זיין, דער געדאַנק האָט זיך אונגעאַכטעט צוריק געקעהרט צו דער פֿראַגע.

אורטהיילענדיג אונפּאַרטייאיש איז דער § 249 געפֿאַלען, אונטער די קלעפּ פֿון די פֿערטהיידיגונג.

פּעטרושינסקי, בלאָך, דעגורסקי, העלשער דאַרפֿען זיין גענצליך פֿריי געשפּראָכען, דער פֿערדעטהער פּאַצאַנאָווסקי האָט זיך פֿערפּלאָנטערט און פֿאַר די ריכטער איז געוועזען קלאָהר אַז ער דרעהט מיט'ן צונג ווי ער קען, אום ער זאָל אַרויס גאַנץ; סלאָוויק, דאַמבראָווסקי און טאַמאַשעווסקי.... וועלען אויך זיין פֿריי...! די שפּורען געגען זיי זענען בעוויזען, באַרדאָווסקי'ן, לוריען און רעכניעווסקי'ן וועט מען אדמיניסטראַטיוו פֿערשיקען.... עס איז נישט דאָ וועמען מען זאָל פֿערורטהיילען.

נאָר די געדאַנקען שרעקען אָפּ די זכרונות פֿון דעם שפּאָטינען און לאַבענדיגען געזיכט פֿון דעם מיטגליעד פֿון געריכט סטרעלניקאָוו... אין פֿון דעם פּראָקוראָר מאַראַווסקי, וואָס האָט מיט אַזאַ ענטשלאָסענהייט פֿערלאַנגט פֿאַר אַלע אָהן אויסנאַהם טויטעס־שטראָף. ער האָט בעהויפּטעט גאַנץ פֿרעך. אַז ער ווייס גרינגדליך, אַז דאָס איז דער וואונש פֿון די העכערע בעאַמטע, אויך דער שרעקענדיגער פּרעדעריקס און די דיסציפּלינירטע פּולקאָווניקעס, וואָס פֿערטרעטען אלס ריכטער... פֿערהוילען וואָס אַמאָל מעהר דאָס בילד פֿון גערעכטיגקייט און אויף זיין אָרט בעוויזט זיך דער ניינצטנער קרייץ — די תליה.

די פֿיעל ערוואַרטעטע ליידען ציהען זיך אָהן אַ סוף...

רעכטס פֿון מיר הערט זיך די בריידטע שריט פֿון לודוויג וואַרינסקי, די צעלע איז צו ענג פֿאַר זיינע טריט.... זיי פֿערשטימען אָבער באַלד.

מען וואָלט געקענט מיט אַלע זיך אַדורך רעדען דורכ'ן „טונעל“.... אָבער וועגען וואָס?... היינט וואָלט יעדעס וואָרט נישט געוועזען קיין איינענס.

איך בין צוגעגאַנגען צום פֿענסטער, דאָרט דורך די אויבערשטע נישט מאַטע שויבען, האָט זיך געזעהן אַ שטיקעל שוואַרצער הימעל, אויף איהם האָבען העל געשיינט די צעוואָרפֿענע שטערען. אַ וואונדערליכעס, נישט ליעבליכעס געפֿיהל האָט מיך בעצווינגען, אויף דעם אנבליק פֿון דעם אבגעשניטענעם שטיקעל הימעל מיט די זאַנפֿטע, מילדע פֿינקעלדינע שטערען, וועלכע האָבען אַזוי גלייכגילטיג און רוהיג געקוקט אויף די מענשליכע ליידען.

מיט הינדערנים בין איך אַוועק געגאַנגען פֿון פֿענסטער, כ'האָב מיך געוואָרפֿען אויפֿ'ן בעטעל, אָנשטרענגענדיג זיך, נישט צו דענקען, איינצושלאָפֿען.... אומזיסטע אָנשטרענגונג. איינשלאָפֿען האָב איך נישט געקענט.... די געדאַנקען ווי לעסטיגע פֿליעגען, האָבען מיר נישט געגעבען קיין רוה.

איך געדענק נישט ווי לאַנג איך בין אַזוי געלעגען אויף דעם געלעגער; פּלוצלינג האָבען מיך אויפֿגעוועקט פֿון מיינע פֿערזינקענע געדאַנקען ענטפֿערנטע נישט קלאָהרע קלאַנגען; זיי האָבען טריב געמאַכט די שטילע נאַכט און זענען וואָס אַמאָל מעהר געוואַכסען, דער קאָרידאָר אונזערער האָט אויפֿגעלעבט

זיי זענען געקומען איז געווען א מאָביליזאציע זיך צו ווענדען בריעפליך צום רוסישען קאָנסול אין לעמבערג.

א געהיימע דרוקעריי אין ביאלאסטאק.

ביי דער נאַכט אויף'ן 5־טען ד. מ. אויף דער אָפיצירסקע גאַס, אין וואוינונג פון דאווידזאָהן, האָט דער קאָמיסאַרז פון דריטען פאָליציי צערקעל נאַרעוואָי און זיין געהילפע פאַוולוטשעק ענטדעקט א געהיימע דרוקעריי מיט א קאָמפלעט אותיות, צוויי שוין אָנגעפילטע באָמבעס, און א גרויסע צאָהל נאָר וואָס אָבגעדרוקטע פּראָקלאמאַציעס אין: רוסיש, פּויליש און יודיש. דאַווידזאָהן'ען און פריילין ע. מייזעל, וועלכע איז דאַן געווען אין וואוינונג, האָט מען אַ־עסטירט.

די פראפעסארען נעגען די אויסנאהם געזעטצען.

כמעט אין אַלע רוסישע אוניווערסיטעטען האָבען היי יאָהר די פּראָ־פעסאָרען־סאָוועטען דערלאַנגט אין מיניסטעריום, מען זאָל אָננעהמען אלע יודען, וואָס האָבען אנגעגעבען בקשות. דאָס איז דער ערשטער רעזולטאַט פון דער אווטאָנאָמיע, וועלכע די אוניווערסיטעטען האָבען אין רוסלאַנד בעקומען. וואָס די תשובה פון מיניסטער וועט זיין ווייס מען נאָך ניט. נור ווי עס איז א גרויסער פאָרשריט איז עס.

ריעזיגע סטרייקען אין מאסקווע.

אין עכט רוסלאַנד רודערט זיך שוין ווידער. אין מאָסקווע האָט אויס־געבראָכען א סטרייק פון זעטצער, נאָכהער זענען צו זיי צוגעשטאַנען אַרביי־טער פון פיעל אַנדערע פאַכען. דעם 7־טען ד. מ. איז אין מאָסקווע ניט ארויסגעגאַנגען קיין איין צייטונג. עס איז שוין געקומען צו צוזאמענשטויסען צווישען די סטרייקענדע ארבייטער און מיליטער. קיין גענויע ידיעות זענען נאָך ניטאָ. מען ווייס נור, אַז עס זענען געפאַלען פיעל אַרבייטער אָבער אויך א היבש ביסעל קאָזאקען.

שלעכטע צייטען...

דער רוסישער קריעגס־מיניסטער האָט פאָרגעלעגט זיינע אַדיוטאַנטען, וועלכע ער האָט ביז 20 מאַן, אַז זיי זאָלען אין א משך פון צוויי מאָנאַטען זיך אויסזוכען אַנדערע שטעלעס, ווייל ער נעפינט אַז פאַר איהם וועלען גענוג זיין גאָר 2 אַדיוטאַנטען.

א באמבע אין ווּאליע.

דעם 29־טען פ. מ. א זייגער 8 אין אָבענד, האָבען אונבעקאַנטע מענשען געוואָרפען אַ באָמבע אין דעם דענקמאַל וואָס שטעהט לכבוד די פערלאָרענע רוסישע קריעגסלייט נעבען דער וואָליער אָכטהיילונג פאַר אינוואַ־לידען אין ניי טשיסטע, וואָליער גמינע, ווארשאַווער אויעזד. די באָמבע האָט אויפגעריסען אין א טהייל פון דענקמאָל האָט זיך אָבגעריסען און אין די וואָהנונגען פון דער אינוואַלידען־הויז, וואו עס וואָהנען 4 פאַמיליעס פון אינוואַלידען זענען צובראָכען כמעט אַלע שויבען.

קיינעם פון זיי האָט ניט געשאַדט. די וואָס האָבען די באָמבע געוואָר־פען זענען אַנטלאָפען.

א מצבה פון א שפיאן.

אין ביאַליסטאָק האָבען יודישע אַרבייטער מיט דינאַמיט איפגעריסען אויף'ן יודישען בית־עולם אַ מצבה פון א שפיאָן. מחה תמחה...

די ארבייטער וועלט.

די זאנטאגס־רוהע.

דאַנערשטאַג דעם 5. ד. מ. איז אָבגעהאַלטען געוואָרען א עפענטליכע פערזאַמלונג פון די יודישע סוחרים איבער די זאָנטאַגס־רוהע אין האַנדעל. הערר עמאַנואל אייכהאָרן האָט אין א קורצען רעפעראַט פאָרגעלעגט א רעזאָלו־ציאָן, וועלכע פאָדערט די ערלויבעניש צו ארבייטען זאָנטאַג אין געשעפט פון 8—12 פאַר מיטאַג. אין דער דיסקוסיאָן איז ארויסגעטרעטען דער ציוניסט ה. פיטצעלע און האָט ערקלעהרט, ניט האַבענדיג דערצו קיין לעגיטימאַציאָן, אין דעם נאָמען פון 95% (?) יודישע האַנדעלס־אַנגע־שטעלטע, אַז זיי פאָדערן אַ שבת־רוהע, אַז זיי זיינען דעריבער פאָלקאָם איינפערשטאַנדען מיט דער רעזאָלוציאָן וואָס דער רעפערענט האָט פאָר־געלעגט, און נאָכהער איז ער אָנגעפאַלען אויף די סאָציאַליסטען, וואָס ווילען כלומרשט איינפיהרענדיג די זאָנטאַגס־רוהע פערניכטען דעם יודישען האַנדעל. געגענפּערט האָט איהם קורץ אין שאַרף נעג. איגנאַטץ גראָסס ער האָט אויסגעוויזען, אז דאָס רוב האנדעלסאנגעשטעלטע, וואָס

דורכגעשלאַגען, אונטער דעם איינפלוס פון די היינטיגע נאַכט, דורך די שאל פון די פערפוילטע דיסציפלין פון די זשאַנדאַרמישע זעעלע און עס האָט זיך ערגאָסען! פון אויסוועניג.

*　*

*

די ערשטע נאַכט נאָכ'ן פאָרלעזען פון דעם אורטהייל האָט זיך געצויגען גאָר אָהן א ענדע, די געדאַנקען זענען געפלויגען איינע נאָך די אַנדערע און מיט א קראַנק פון פערשיעדענע געפיהלען געפלאָכטען האָט ארומגערינגעלט אונזערע פעראורטהיילטע.

עס האָט געקלינגען אין די געדאַנקען א וועקליעד צום קאַמפף. מעכטיג אַזוי ווי א הוראַגאַן, אין וועלכענס געהייל מען האָט געהערט אי ויפצען אי וויינען, פערטויבט מיט ליעדער פון זיעג; דאָ האָט אויפסניי זיך איינגעפלאָכטען אין דעם קראַנק א דאַס צו די טיראַנען, איבערגעהענדיג אין א פערלאַנג צו ראַבע, אין א פערלאַנג צו בעזייטיגען די. וועלכע הינדערן דעם וועג צו גליק פאַר די גאַנצע מענשהייט; דאָ איבערפילט אויפסניי די ברוסט מיט געפיהלען פון ליעבע און פערצייהונג, וועלכע זענען פעהיג ארום צו נעמען די גאַנצע וועלט, די גאַנצע מענשהייט.... און אין הארץ וועקט זיך אַזא וועהמוט, אַזא שטילקייט....

די געדאַנקען, איבערביימענדיג זיך ווי אין א קאַלעראָסקאָפּ... דאָס איז א גאַנצער כאַאָס מיט געפיהלען, שטרעבונגען.... דאָס איז א מוזיק, וואָס ביי אידרע טעהנער איז אַזוי לייכט צו שטאַרבען אין קאַמפף.

לאַנג האָט זיך געצויגען די נאַכט... ענדליך האָט זי לאַנגזאָם אָנגעהויבען אָפצוטרעטען.

לאַנגזאָם זענען די שטערען בלייכער געוואָרען.

לאַנגזאָם, אָבער וואָס אַמאָל דייטליכער האָט זיך געריסעוועט אין די פענסטער די קראַטען, ווי אַקאַלטעווירקליכקייט.

לאַנגזאָם איז אין דעם פריה מאָרגען ארויס געשווימען די זונן און אונטער אידרע שטראַהלען האָט זיך דער ווייסער שנעע אויסגעוויזען פיעל שעהנער, פונקט אַזוי ווי ער וואָלט שוין אייביג געווען א דעק פאַר די פערשטאַרטע ערד. אַזוי ווי די ערד וואָלט שוין אויף אייביג אָפגעשטאָרבען, אַזוי ווי זי וואָלט זיך שוין קיינמאָל נישט געדאַרפט שיידען מיט איהר ווייסען שטערבליכען לייכענטוך.

דער דיגענדינער פריהמאָרגען איז געווען דער ערשטער פון פערציג. פערציג טעג האָט אונז אָפגעטהיילט פון דעם טאָג, אין וועלכע די רעגיערונג האָט ער־מאָרדעט פיער פון אונזערע חברים! אין דאַמאַלס האָבען מיר נישט געוויסט וועגע דעם, מיר האָבען נעדענקט דאָס איינינע טעג וועלען א דורך געהן ביז מען וועט בעשטעטיגען די אורטהיילען.... און מעגליך זיי וועלען דאָס נישט מאַכען?.... און עפּעס גאַנץ היים האָט זיך געוואָלט גלויבען אין דאָס אויף וואָס די אויסזיכטען זענען געווען אַזוי קליין....

דאָס לעבען פון די הינגעריכטעטע איז אין גאַנצען געווען אָבהענגיג פון קאַפריז פון די מערדער, וואָס זענען געוואוינט געווען צו מאָרדען מענשען מיט רעקרעטען.

אין דעם פריה מאָרגען האָבען מיר אַלע געוואָלט זיך זעהען וואָס שנעלער מיט די פעראורטהיילטע צום טוידט, אָבער וואָס אין ווי צו רעדען מיט זיי — האָבען מיר נישט געוואוסט, עפּעס א געפיהל פון שולדינקייט האָט אונז נישט אָפּגעלאָזט.

די טהעע איז אויסגעטהיילט, די צעלען אויסגעקעהרט, איך קלאַפּ אין טהיער פול מיט שרעק. צו וועט מען ערלויבען זיך זעהען מיט די חברים?, דער זשאַנ־דאַרם געהט אַליין צו — דאָס איז אַגוטער סימן, איך זאָג איהם וועגען מיין פערלאַנג אין — אָה ווינדערבאַר! — מען עפענט מיר, איך געה אין קאָררידאָר, איך פערהאַלט מיך פאַר טהירען, פאַר וועלכע מען הערט א גערויש, דער זשאַנדאַרם האָט אויפסניי אויפגעמאַכט א טהיער.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט).

וויזען אין זיין רעפּעראַט. אַז נור דורך צונעהעריגקייט צו דער אָרגאַניזאַציאָן קען זיך דער אַרבייטער זיין לאַגע פּערבעסערן. אין די דיסקוסיאָן האָבען אַנטהייל גענומען מעהרערע גענאָסען. די שטימונג פֿון די אַרבייטער איז געווען דער אַרט, אַז מ׳קען שוין פֿאָראויס זעהען, אַז עס וועט נישט לאַנג דוירען און אַלע שניידערגעהילפֿען און געהילפֿינ׳ן וועלען ביי־טרעטען צו דער אָרגאַניזאַציאָן. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען סכות די דריטע פֿערזאַמלונג איינצובערופֿען אום איין אַגיטאַציאָנס־קאָמיטע צו וועהלען, וועלכע זאָל די אויפֿגאַבע האָבען, זעמטליכע שניידערגעהילפֿען אין קאָלאָמעא צו אָרגאַניזירען. נאָכהער האָט דער פֿאָרזיטצענדע, גענ. אקס געשלאָסען די פֿערזאַמלונג.

ישראל האָכמאַן.

כראניק.

די סעפּאַראַטיסטען צושלאַגען אַ פֿערזאַמלונג איבער דעם אַלגעמיינעם וואַהל־רעכט.

דער קאָרעספּאָנדענט פֿון „נאַפּשוד" שרייבט אַרום באריכות, ווי אַזוי די סעפּאַראַטיסטען אין לעמבערג איז געלונגען צושפּרענגען אַ יודישע פֿאָלקס־פֿערזאַמלונג איבער דעם אַלגעמיינעם וואַהל־רעכט. מיר וועלען עס ברענגען בקצור. אויף דעם בעפֿעהל פֿון דער אַלגעמיינער פּאַרטיי־קאָנפֿערענץ רופֿען אַלע נאַציאָנאַלע פּאַרטייען אין עסטרייך צונויף פֿאָלקספֿערזאַמלונגען איבער דעם אַלגעמיינעם וואַהל־רעכט. אַזאַ פֿערזאַמלונג האָט אויך צונויפֿגערופֿען דער לעמבערגער פּאַרטיי־קאָמיטעט מיט דער טאַגעס־אָרדנונג: 1. פּרעזידענט מיניסטער גויטש און דאָס אַלגעמיינע וואַהל־רעכט. 2. דער יקרות.

צום ערשטען פּונקט האָט גערעדט גענ. ריאַמאַנט. ער האָט אַרומגערעדט די איצטיגע ערנסטע לאַגע, ווען דאָס אַלגעמיינע וואַהל־רעכט האָט בעקומען אַנהענגער זאָגאַר צווישען די בורזשואַזע פּאַרטייען. ער האָט געמאַכט אויפֿמערקזאַם, אַז די פּוילישע און רותהענישע אַרבייטער ווילען צולאָזען אַ שטורם צום גאַליציאַנער סיים, צו דער פֿעסטונג פֿון רעאַקציאָן און האָט גערופֿען די יודישע אַרבייטער, זיי זאָלען ניט אָבשטעהען פֿון זייערע פּוילישע און רותהענישע ברידער און נעהמען אַ טהעטיגען אַנטהייל אין דעם קאַמפּף אום די נויטהיגע פּאָליטישע רעכט.

דערווייל איז אָנגעקומען דער גוט בעקאַנטער בלינד, איינאייגלער מיט עטליכע „פּאַרטיי גענאָסען" און האָבען גענומען שטערען. זיי האָבען אָבער געזעהען אַז זיי האָבען ניט געטראָפֿען דעם אָרט און האָבען זיך בערוהיגט. עס האָט אָבער געדויערט ניט לאַנג, ווי נור דאָס וואָרט האָט בעקומען צום צווייטען פּונקט גענ. קאָרקעס, האָבען די סעפּאַראַטיסטען גענומען זיך רייסען און שטערען. דער פֿאָרזיטצענדער גענ. סאָלאָמאָנדער האָט זיי געמאַכט אויפֿמערקזאַם, אַז די פּאָליציי וועלכע האָט שוין איין פֿערזאַמלונג פֿערבאָטען, וועט אויסנוטצען די מינדעסטע געלעגענהייט און וועט די פֿערזאַמלונג אויפֿלעזען. נור דאָס ערקלעהרען האָט ניט נור ניט געהאָלפֿען, פֿאַרקעהרט דאָס געשריי איז נאָך שטאַרקער געוואָרען. די יונגערע „גענאָסען" פֿון דער יודישער פּאַרטיי האָבען גענומען וואַרפֿען אין זאַל „וישאַבקעס", וועלכע האָבען אויפֿגעריסען און מיט׳ן הוק נאָך פֿערשטאַרקט דעם טומעל. דער סוף איז געווען ווי גענ. סאָלאָמאַנדער האָט פֿאָרגעזעהן: דער פּאָליציי קאָמיסאַר האָט אויפֿגעלעזט די פֿערזאַמלונג. למען האמת דאַרף מען צוגעבען אַז די סעפּאַראַטיסטען האָבען דערפֿאַר בעקומען פֿון די אויפֿגערעגטע גענאָסען גלייך אויפֿ׳ן שטעל און אָרט אַ שיינעם מתנת יד... פֿיעל סעפּאַראַטיסטישע פּיהרער זיינען אויף די פּנים׳ער ריקער געוואָרען...

די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג אין רוסלאַנד און אין רוסיש־פּוילען.

די יודישע דעזערטערען.

„הצפירה" בעשעפֿטיגט זיך אין אַ אַרטיקעל מיט די יודישע דעזערטערען וואָס זענען אַנטלאָפֿען קיין גאַליציע. „די מענשען — זאָגט די צייטונג האָבען געלאָזען אין דערהיים עלטערן, פֿרויען און קינדער אין דער גרעסטער אַרמוט; איצט וואָלטען זיי וועלען צוריק קומען, אָבער זיי ווילען זיך דערוויסען, וואָס פֿאַר אַ שטראָף זיי וואַרט. איינינע האָבען בעקומען אויסלענדישע פּאַספּאָרטען אויף עטליכע וואָכען פֿאַר דער מאָביליזאַציע בתנאי, אַז זיי זאָלען זיך צו שטעלען ווי נור די מאָביליזאַציע וועט ערקלעהרט ווערען, אָבער זיי האָבען עס ניט געטהון. פֿיעל ווידער זענען אַריבער די גרענעץ געהיים און איצט ווייסען זיי אַפֿילו ניט צו זיי האָבען בכלל געהערט צו דער מאָביליזאַציע. עס איז נויטהיג, אַז איינע פֿון די יודישע עמיגראַציאָנס חברות זאָל זיך בעשעפֿטיגען מיט דעם גורל פֿון די מחנות מענשען, פֿון וועלכע פֿיעל וואָלטען גערן אָבגעקומען אַ שטראָף אַבי זיי זאָלען קענען צוריק קומען אַ היים. מען דאַרף אין דעם ציעל אַרויסשיקען קאָמפּעטענטע לייט קיין קראָקוי, הוסאַטין און ז. וו. וועלכע זאָלען זיך צונויפֿרעדען מיט די אַנטלאָפֿענע און ראַטהען זיי וואָס זיי האָבען צוטהון. דערווייל זענען זיי אַ משא פֿאַר די אָרימע גאַליציאַנער גמינעס, וועלכע מוזען זיי שפּייזען".

געוויס קען מען גאָר ניט האָבען נעגען דעם, מען זאָל זיך ספּעציעל דערמיט בעשעפֿטיגען. דערווייל ראַטהען מיר די עמיגראַנטען וואָס ווילען צוריק פֿאָהרען קיין רוסלאַנד און ווייסען ניט צו אין דער שטאָדט פֿון וואַנען

אועלכע פֿראַגען האָט מען געשטעלט יעדען פֿון די צוריקקומענדע און אין דער שטילקייט פֿון דער נאַכט האָט אונזער שטימע דערגרייכט צו אַלע געפֿאַנגענע, וועלכע זענען געזעסען אין דער זייט צום הויף.

דיעזע נאַכט איז געוויס געבליבען אין אָנדענקען פֿון אַלע וואָס האָבען זיך דאַן געפֿונען אין X פּאַווילאָן.

און נישט בלויז פֿאַר זיי.

אונז פֿעראורטהיילטע האָט פֿעראייניגט שוועגרע הערצליכע פֿעדים מיט אונזערע חברים, וועלכע האָבען דאָרט אין וואַרשוי מיט אונגעדולד און שרעק ערוואַרטעט די נאַכריכט פֿון געריכט וועגען אונזער שיקזאַל.

דאָרט איז אונזער טהעטיגער חבר דעמבסקי, נישט מורא האָבענדיג, אַז ער וועט געכאַפּט ווערען פֿון די זשאַנדאַרען — וואָס האָבען זיך געיאָגט אויף איהם — געקומען צו פֿאָהרען פֿון אויסלאַנד, אום צו זיין אין אַזאַ אַ ערנסטע צייט אין וואַרשאַ.

מיר האָבען געפֿיהלט אין די — אויף אייביג — געדענקטע טעג, אַז הערצליכע פֿעדים האָבען אונז פֿעראייניגט מיט וואַרשוי, איבעראַל איז געווען די רעדע בלויז וועגען סאָנד, זשאַנדאַרען, פֿערקלאַגטע, פֿערטהיידיגער.... די פֿעדים, וועלכע זענען דורך די רעגירונגס האַנד אָנגעצויגען, האָבען פֿעראייניגט גאַנץ וואַרשאַ מיט אונז, גאַנץ פּוילען, וועלכענס אויגען זענען געווען צו אונז געווענדט....

דער נישט ערשראָקענער דעמבסקי ווייגט ווי אַ קינד אויף די נאַכריכט וועגען די אורטהיילען, עס וואָלט איהם פֿיעל לייכטער געוועזן, ווען ער וואָלט קענען מיט אונזער שיקזאַל זיך טהיילען, אָבער די אַרבייטער־זאַך פֿאָדערט אַרבייט און דעמבסקי פֿיהלט, אַז זיין פּפֿליכט איז ווייטער צו אַרבייטען.

אַ הענדלערקע פֿון פֿראַנציסקאַנער גאַס ציטערט פֿון אויפֿרעגונג, אין אַ צאַנקעריי מיט דעם קאָזאַק רייסט זיך ביי איהר אויס אַ געשריי „רוצחים איהר איהר הענגט נאָר אונזערע קינדער!" זי פֿעראייניגט אויך מיט אונז די נישט געזעהנע פֿעדים.

פֿון איין זייט דעמבסקי, אונזער חבר — פֿון די אַנדערע די הענדלערקע וועמענס ווערטער האָבען דערגרייכט צום X פּאַווילאָן און זענען פֿערבליבען אין מיין זכרון... נישט קיין ווייסטונג טהיילט אָפּ אונזער פֿריינד פֿון די הענדלערקע: דאָס איז אַ ברייטער רוים, דורך מיליאָנען פֿערפֿיהלט: אַ מעער פֿון מענשען וועלכען עס צו־טהיילען נישט און קענען נישט צוטהיילען די גרענצען.

דאָס מעער ציטערט, עס שטראָמט און מיט איין פּולס קלאַפּט עס. עס זעהט אויפֿסניי די תליה... עס דערמאָהנט די גערטשינער קוילענגרובען....

עס וואַכט אַ צייכען, אונטער וועלכע עס ווערען פֿערלוירען נייע מאַרטירער און עס זעהט אַ העלע רויטען פֿאָהנע אויף וועלכער עס איז אויפֿגעשריבען:

„פֿרייהייט, פֿאַבריק און ערד!"

צו קען מען נאָכדענקען, אַז די ווערטער האָבען גאָר נישט ערצעהלט דעם שטראָמענדיגען מעער פֿון די מענשליכע קעפּ?

ניין! מיר האָבען געגלויבט, אַז די אָפּפֿער געהען נישט פֿערלוירען אומזינסט, אַז זיי האָבען פֿערזייעט זאָמען, וועלכע וועלען אַרויס געבען פֿרוכטען.

איך קעהר מיך אום צום X פּאַווילאָן.

עס טהוט זיך עפּעס דאָ היינט נישט געוועהנליכעס, איך האָב שוין געזאָגט, אַז מיר האָבען הויך צו וויסען געטהאָן די חברים וועגען אונזערע אורטהיילע, ווי לויפֿען צו די טהירען פֿון זייערע צעלען און שרייען אויס, כדי די חברים פֿון די אַנדערע זייט קאָרידאָר זאָלען קענען הערען און אין איינינע מינוט אַרום, אַ דאַנק די עפֿענטליכע קאָמוניקאַציע, דערגרייכט די נאַכריכט וועגען די אורטהיילען צו אַלע ווינקלעך פֿון דעם געפֿענגעניס.

ווי האָט זיך אַהין געטהאָן די דיסציפּלין, די שטרענגהייט פֿון X פּאַווילאָן?

די זשאַנדאַרען און סאָלדאַטען האָבען נישט גאָר געשטער׳ט, נור זיי העלפֿען נאָך אַליין פֿערברייטען די נאַכריכטען.

וואָס איז די אורזאַכע פֿון דער איבערבייטונג?

קלאָר איז געווען פֿאַר אונז, אַז דאָס געפֿיהל פֿון גערעכטיגקייט און סימפּאַטיע צו אונז, עקזיסטירענדיג זאָגאָר אין די זשאַנדאַרמישע ה־רצער האָט זיך

די אידישע ארבייטער ביבליאטעק

פון

דער פוילישער סאציאליסטישער פארטיי.

גן־עדן התחתון. פרייז: 2 העלער.
קאוטסקי. די אונאבהענגיקייט פון פוילען. פרייז: 10 „
פייגענבוים. ווי קומט א יוד צו סאצ.? פרייז: 20 „
א. ווראנסקי. די אידען אין פוילען. פרייז: 10 „
ש. דיקשטיין. פון וואס איינער לעבט. פרייז: 20 „
וואס יעדער ארבייטער דארף וויסען און געדענקען. 30 „
ליעבקנעכט. די וואהרהייט איבער דעם סאצ. 30 „
די ארבייטער רעוואלוציאן. פרייז: 15 „
א. דעמבסקי. סטאניסלאוו קוניצקי. פרייז: 10 „
מ. מיכלזאהן. הערשעל דער שניידער. פרייז: 10 „
לאטארניק. יאראסלאוו דאמבראווסקי. פרייז: 10 „
שפיאן. פרייז: 15 „
לאטארניק. די גרויסע פראנצויזישע רעוואלוציאן. 20 „
ב. א. י. לורוויג ווארינסקי. פרייז: 20 „
אמ עריקאנער. פיל יפינא פלאס אוויצקא. פרייז: 10 „
ארבייטער געדיכטע. פרייז: 30 „
ב. א. י. אוגוכט בלאצקי: פרייז: 10 „
א קלארער ענטפער (ביילאגע צום 8־טען נומער „ארבייטער"). פרייז: 15 „
די ארבייטער סאלידאריטעט און דער קאמפף אום דאזיין. פרייז: 10 „
פערדינאנד לאסאל. פרייז: 15 „
מ. מיכלזאהן. טאדעאוש קאשציושקא. פרייז 20 „
כ. פייגענבוים. דער רעכטער וועג. א ויכוח וועגען די פוילישע סאציאליסטיש פארטיי און איהרע פאדערונגען, אין צוויי טהיילען. פרייז: 80 „

די אלע בראשורען ווי אויך אלע פוילישע אויסגאבען פון פ. פ. ס. זיינען צו בעקומען אין דער אדמיניסטראציאן פון „פשעדשוויט". Kraków, Grodzka 50.

F. MISSLER, BREMEN.

CESARSKIE PAROWCE

„Kaiser Wilhelm II." 215 metrów długi
„Kronprinz Wilhelm" 202 metrów długi
„Ka ser Wilhelm der Grosse" 198 metrów długi

jadą Bremy do Nowego Yorku 6 do 7 dni.

Odjazd we wtorki.

rskie parowoe jadą tylko z **Bremy**, kto więc chce **cesarskimi** parowcami jechać, **może zupełnie swobodnie bez przeszkody podróżować**, nikt nie ma prawa zabronić mu tego. Każdy powinien już w domu postanowić w jakim kierunku jechać zamierza i nie powinien w drodze dać się namówić, lub odwieś od swego zamiaru.

Każdy ma swoją wolną wolę i może za swoje pieniądze podróżować dokąd chce.

W każdym jednak razie należy się zawczasu postarać o miejsce na statku, a dla zapewnienia tegoż należy wcześnie nadesła na mój adres 20 koron zadatku.

F. Missler, Bremen, Bahnhofstrasse 30.

Do Ameryki i Kanady!

przeprawia **najtaniej i najlepiej** pospiesznymi i pocztowymi, wprost bez żadnego przesiadania z okrętu na okręt:

Generalny agent

M. G. Freudberg, ANTWERPIA 10 Van Leriusstraat (Belgia)

Odjazd do **Nowego Yorku** co sobotę; do **Kanady** co 10 dni! Wikt najlepszy, usługa staranna.

Niechaj nikt pierwej nie jedzie za morze, zanim od te Agencyi nie otrzyma wyjaśnień i cennika, który wysyła się chętnie i darmo.

די ביללינסטע בעצוגסקוועללע

אין ג טען אוהרען, גאלד און זילבער, ביזשוטערי, אוהרען־בעשטאנדטיילע און ווערקציינע, ווי אייך מוזיק־אינסטרומענטע איזט ביי

IGNATZ CYPRES, Krakau

FLORYANERGASSE 49.

איינע ניקעלטאשענאוהר מיט 36 שטיק פרימא ווערקע מיט אויפשריפט ,סיסטעם ראסקאפף' מיט דרייאיעהריגער גאראנטיע זאמט שענער ניקעלקעטע און לעדערבייטעל פל. 1.95.

ביי אבנאהמע פון דריי שטיק פל. 5.50, זעכס שטיק פל. 10.—.

רייך איללוסטרירטער פרייז־קוראנט מיט 800 אבבילדונגען גראטיס און פראנקא.

אגענטען ווערדען געזוכט!

Darmo i opłatnie otrzyma każdy mój bogato

illustrowany cennik

Instrumentów muzycznych

oraz różnych zabawek

A. Scheuer, Kraków

ulica Grodzka L. 59/6.

זענען בעשעפטיגט אין קראקוי, ארבייט שבת, אז די סאַצ. דעמאָקראטען, וועלכע פאָדערן די זאָנטאַגס־רוהע, פערטהיידיגען דעריבער ד' בעדערפענישען און די פאָדערונגען פון רוב. נאַטירליך איז עס ניט געפעלען געוואָרען די רעזשיסערן פון דער פערזאמלונג. די הערן מארגוליעס, אייכהאָרן, באנדעט און ז. וו. האָבען דעריבער געהאַלטען אין איין איבעררייסען דעם רעדנער, און ווי נור דער רעדנער האָט געזאָגט, אז דיקא די שבת־רוהע רואינירט דעם יודישען האַנדעל, האָבען זיך דיעזע הערען א לאָז געטהון אויף איהם מיט א געפילדער און דער פאָרזיטצענדער, ה. בערנאַרד וואַכטעל, האָט ביי איהם אָבגענומען דאס וואָרט, זעהענדיג אין די ווערטער א בעליידיגונג פון די יודישע רעליגיעזע געפיהלען (?).

*   *

*

ה. בערנאַרד וואַכטעל, וועלכער בעשעפטיגט זיין פערזאָנאַל שבת האַלט פאַר א „בעליידיגונג", ווען מען זאָגט, אז די שבת־רוהע רואינירט דעם יודישען האַנדעל און דער בעריהמטער סוחר פיטצעלע, וועלכער האַלט אָפען זיין געוועלב 18 שעה אין מעת־לעת ערקלעהרט אין דעם נאָמען פון די יודישע האַנדעלס־אַנגעשטעלטע — דאָס זענען טיפישע גאַליצישע פאַקטען וועלכע אילוסטרירען אם בעסטען די פערפוילטע פערהעלטניסע אין וועלכע ציינען נאָך אמאָל, אז עס איז ניטאָ אַן־אומריינע זאַך, צו וועלכער דער ציוניזמוס זאָל די האַנד ניט צולעגען.

פאַר די יודיש האַנדעלס־אַנגעשטעלטע, אָהן אַן־אונטערשיעד פון פּאָליטישע איבערציינונג, איז די זאַך קלאָר. עס איז ידוע, אז א גרויסע טהייל אַנגעשטעלטע זענען פרייזיניג און וואָלטען גערען וועלען רוהען זונטאג צוזאמען מיט דעם רוב קאָלעגען פון זיין פאַך. בפרט אז פאקטיש ארבייט אויך א גרויסע טהייל יודישע אַנגעשטעלטע שבת ביי יודישע סוחרים און זיי טרעטען איצט אם שאַרפסטען ארויס געגען דער זאָנטאַגס־רוהע. און ווען זאָגאַר דאָס געוועלב איז צוגעמאַכט שבת, געפינט דער פרינציפּאל שטענדיג אויס „גאַנגען" און אַנדערע אינטערעסען, וועלכע דער אַנגעשטעלטע מוז שבת פאַרריכטען, ווייל דאַן זענען אָפען די באַנק, פּאָסט און ז. וו. פאַקטיש אַלזאָ ארבייט א גרויסע טהייל יודישע אַנגעשטעלטע אי שבת אי זאָנטאַג. שוין ניט רעדענדיג דערפון, אז די קריסטליכע סוחרים טהוען גערן נאָך די יודישע און האַלטען אויך אָפען זיעבען טעג אין וואָך... ווייל א געזעטץ וואָס האָט חוץ־ען, אויסנאַהמען איז אונמעגליך געניי אָבצוהיטען. די האַנדעלס־אַנגעשטעלטע פאָדערן דעריבער זאָנטאַגס־רוהע. אויב עס וועט זיך געפינען א טהייל פרומע יודען, וואָס וועלען האַלטען פאַרמאַכט די געוועלבער שבת אויך — מהיכא תיתא. נור אַן־איינהייטליכער געזעטץ וועט זיין אים שטאַנד פאַרזיכערן דעם יודישען און דעם קריסטליכען האַנדעלס־אַנגעשטעלטען איין מעת־לעת אין וואָך. און זאָל ה. וואַכטעל לאָזען צורוה דאס יודישע רעליגיעזע געפיהל, ווייל דאָס שמעקט מיט זיין קעשענע... און פיטצעלע זאָל ניט רעדען ניט געבעטען אין נאָמען פון די האַנדעלס־אַנגעשטעלטע. עס איז מעגליך צו זיין א סוחר און א הייסער ציוניסט, אָבער עס איז אונמעגליך צו שטעהן אויף'ן סוחרישען שטאַנדפונקט און פערטרעטען גלייכצייטיג די אינטערעסען פון די האַנדעלס־אַנגעשטעלטע.

די זעלבע שטעלונג פערנעהמען, ווי ווייט מיר ווייסען, אויך די „ציוניסטען־סאָציאַליסטען". אין „יודישע ארבייטער" איז נאָך וועגען דעם גאָר ניט געווען.

א „נייטראַלען קאמיטעט"

פון פועלי ציוניסטישע האַנדעלס-אַנגעשטעלטע צו שטיצען די יודישע סוחרים האָט זיך פערבונדען דורך די הילף פון דעם ציוניסטישען דיסטריקט־פאָרזיטצענדען דר. גאָלדוואַסער. דער קאָמיטעט איז נאָכהער געגאַנגען איבער די געוועלבער און געזאַמעלט חתימות פון די האַנדעלסאַנגעשטעלטע, מען זאָל זונטאג מעגען האַלטען אָפען די געוועלבער. אין פיעל ערטער וואו די אַנגעשטעלטע האָבען ניט געוואָלט אונטערשרייבען האָבען זיי די קאָלעגען פון קאָמיטעט נאָר איינפאַך דענונצירט פאַר זייע־ע פרינציפּעלער. מיר וואָלטען וועלען פ־ענען די פועלי ציון, צו האָבען זיי שוין געזעהען א קאָמיטעט פון פרינציפּעלער צו שטיצען די האַנדעלס־אַנגעשטעלטע? אזוי זעהט אויס דאס קלאַסען זעלבסט־בעוואוסט זיין פון די גאַליציאַנער פועלי־ציון.

אַן־ארבייטער דעמאָנסטראַציע אין פראַג.

דיענסטאַג, דעם 10־טען האָט פראַג געזעהן א ־יעזיגע, ביז 70 טויזענד מאַן צעהלענדע, דעמאָנסטראַציאָן. דאָס האָבען זיך די ארבייטער צונויפגעקליבען צו דעמאָנסטרירען געגען דעם אונרעכט, געגען דעם היינטיגען וואַהל־סיסטעם; דאָס האָבען זיך צעהנדלינגער טויזענד ארבייטער צונויפגעקליבען צו שטיצען מיט זייער ערנסטען אויסזעהן די פאָדערונג וועלכע זייערע דעלעגאַטען האָבען דערלאַנגט דעם מאַרשאַלעק פון סיים און דעם שטאַטהאַלטער. דעם טאָג האָט גאַנץ פראַג געסטרייקט. די ארבייטער האָבען דערמיט געצייגט, אז זיי נעהמען די זאַך גאַנץ ערנסט און אז זיי וועלען זיך שוין לענגער ניט לאָזען פערפיהרען. די דעמאָנסטראַציע איז פערביינגאַנגען גאַנץ רוהיג, אָבער טאַקי מיט דער רוהיגקייט האָט זי אימפּאָנירט, ווייל אום איינצוהאַלטען 70 טויזענד מאַן פון וועלכע עס איז אויסשרייטונגען, דאַרף מען האָבען אַן־אייזערנע אָרגאַניזאַציאָן. די פראַגער גענאָסען האָבען בעוויזען, אז זיי האָבען די אָרגאַניזאַציע. די דעמאָנסטראַציע האָט אָבער נאָך א בעדייטונג; אין איהר האָבען גענומען אַנטהייל טשעכען און דייטשען. אין דעם זעלבען מאָמענט, ווען די בורזשואזיע פון דיביידע נאַציאָנען רייסען זיך ארום און קעמפפען איינע מיט די אַנדער־ע ווי ווילדע חיות אויף די גאַסען פון ברינן, — געהען דאָ די ארבייטער פון די ביידע נאַציאָנען האַנד ביי האַנד אין קאַמפף אום די זעלבע רעכט; דאָס וואָס איז פאַר דער בורזשואזיע פייער און וואַסער, אייניגט זיך דאָ צוזאַמען און לעבען אין גרעסטען שלום. ווייל מחלוקות איז דאָ נור דאָרט וואו עס איז דאָ אונטערדריקונג, דאָרט וואו איין צד וויל הערשען. דאָס הויבען שוין איצט אָן צו פערשטעהען זאָגאַר בורזשואזען.

דער גאַליציאַנער לאַנדטאַג.

דיענסטאַג, דעם 10־טען האָט זיך געעפענט דער גאַליציאַנער לאַנדטאַג. וואָס דער לאַנדטאַג איז קען מען האָבען א שטיקעל בעגריעף פון דעם „קאָלא־פּאָלסקיע" אין וויענער פּאַרלאַמענט, מיט 'איין אונטערשיעד. אין לעמבערג אין לאַנדטאַג זענען זיי ביי זיך אין דער היים, דאָרט געהען זיי אין די שלאָפרעק, מיט אויפגעבונדענע פאַסען. דאָרט האָבען זיי ניט — א דאַנק דעם ספּעציעלען גאַליציאַנער וואַהלסיסטעם, וועלכען מען קען אַנרופען זשאַנדאַרמען־קיעלבאַסען־סיסטעם — צוטהון מיט קיין אָפּאָזיציאָן; קיינער שטערט ניט זייער הייליגער רוה... דאָרט הערשען נאָך עד היום: די שרייממעל (פון אַלע גלויבענס) אַרעלינע און שענקער: דריי זיילען, אויף וועלכע עס שטיצט זיך די היינטיגע הערשונג אין גאַליציען. עס איז טאַקע דער איינציגער לאַנדטאַג וואו אַלעס געהט רוהיג, וואו עס הערשט אַן־אָרדנונג. דער גאַליציאַנער לאַנדטאַג איז איצט מיט רעכט געוואָרען א סימבאָל פון דער גרעסטער רעאַקציאָן, פינסטערקייט. געגען איהם מוז זיך מאָביליזירען דעריבער ניט נור די אָפּאָזיציאָן פון גאַליציען נור אויך די אָפּאָזיציאָן פון גאַנץ עסטרייך. די מפּלה פון דער „קאָלא פּאָלסקיע" אין פּאַרלאַמענט וועט זיין אויך די מפּלה פון דער היינטיגען קלעריקאַל־יעזואַטיש־שלאַכטעצקען לאַנדטאַג.

ליטעראַטור און לעבען.

אונזערע פאָדערונגען, דער 2־טער טהייל פון דער בראָשורע. די קאָנסטיטוציע אין אונזער פּראָגראַם. ב. ב—קי. ארויסגעגעבען פון אַלגעמיינעם יודישען ארבייטער בונד אין ליטא, פּוילען און רוסלאַנד. די בראָשור איז א פּאָפּולערער פּירוש פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישען פּראָגראַם.

Sofia Filipowicz. Pamiętnik. Wydanie pośmiertne. Wydawnictwo „Naprzodu".

גענאָסען זאָפיע פיליפּאָוויטש איז געווען זעהר טהעטיג אַנפאַנגס אין רוסיש־פּוילען און נאָכהער דאָ, אין גאַליציען.

בריעף־קאַסטען.

שמחה זיענעל, פּשעמישל. אויף די געמיינע פערלוימדונגען, מיט וועלכע ה. קאַליסמאַן איז ארויסגעטראָטען געגען אונזער פּאַרטיי איז א שאַדע א וואָרט צו פערליערען. זיי רעדען אַליין פאַר זיך און ציינען ווי ניעדריג די עטליכע סעפּאַראַטיסטישע פיהרער זענען געפאַלען. זיי זענען ארומגעקראָכען אין אַ זומפּ אהן א עק. שטעהען בלייבען אין דער מיט קען מען ניט, זיי מוזען זינקען אַלס טיעפער. מען זעהט ווי שוין באַלד קוים ארויס ...